

Perinnebiotoopit tarvitsevat jatkuvaa hoitoa

Terhi Ajosenpää, maisema- ja ympäristöasiantuntija, Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset / ProAgria Länsi-Suomi

Perinnebiotoopit ovat olennainen osa varsinaissuomalaista kulttuurimaisemaa. Niissä on ainutlaatuinen potentiaali luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, elävän kulttuuriperinnön vaalimiseen ja ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseen. Lajirunsaat ja maisemaa rikastuttavat perinnebiotoopit ovat kauniita hengähdyspaikkoja, joita voisi hyödyntää paljon nykyistä enemmän matkailussa, virkistyksessä ja opetuksessa.

Perinnebiotoopeilla tarkoitetaan perinteisen maatalouden luomia niittyjä, hakamaita ja metsälaitumia, joita on käytetty rehun keräämiseen ja karjan laidunnukseen. Varsinais-Suomen lauhkea ilmasto, jalot lehtipuut, saaristo, kalkkipitoinen maaperä ja vuosisatoja jatkunut moninainen maatalouskäyttö ovat luoneet perinnebiotoopeillemme olosuhteet, joita ei muualta Suomesta löydy.

Someron Häntälännotkot syntyivät jääkauden jälkeen, kun Rekijoki uursi laaksoja maisemaan, jossa on edelleen laidunnuksen ansiosta erittäin laaja kasvi- ja eläinkanta. Kuva: Katri Salminen, 2018.

Perinnebiotoopit tarvitsevat jatkuvaa hoitoa

Perinnemaisemat tarvitsevat jatkuvaa hoitoa laiduntamalla, niittämällä ja raivaamalla, jotta ne säilyvät. Laajoja ja pitkään hoidon piirissä olleita arvokkaita perinnemaisemia on monilla merenlahdilla, jokinotkoissa ja Saaristomeren kansallispuiston alueella. Myös monet pienialaiset kohteet ovat tärkeitä lajirunsauden ja maisema-arvojen säilyttämiseksi.

Maatalouden ympärikorvausjärjestelmä on tärkein perinnemaisemien hoidon rahoituslähde. Sen avulla on saatu hoidon piiriin noin 5700 hehtaaria perinnemaisemakohteita Varsinais-Suomessa.

Viljelijät ja karjankasvattajat ovat avainasemassa hoidon järjestämisessä, mutta enenevässä määrin myös muut maanomistajat, matkailuyrittäjät, yhdistykset, kunnat ja kaupungit ovat alkaneet ymmärtää perinnebiotooppien merkityksen ja mahdollisuudet. Laiduntavia eläimiä tulisi kuitenkin saada tuntuvasti lisää, jotta uhanalaiset perinnebiotooppimme ja niiden arvokas kasvi- ja hyönteislajisto sekä kulttuuriperintö saadaan turvattua.

Vuonna 2020 on käynnistynyt Helmi-ohjelma, jonka tavoitteena on hoitaa ja kunnostaa tärkeitä elinympäristöjä. Osana ohjelmaa kartoitetaan perinnemaisemia ja tavoitteena on saada runsaasti uusia kohteita hoidon piiriin.

Harvinainen orkidealaji uhkaa kadota. Suomessa vain saaristossa esiintyvä harvinainen ja rauhoitettu seljakämmekkä kukkii purppuranpunaisin ja kellanvalkoisin hyasinttimaisin kukin Jungfruskärissä Houtskarissa. Kuva: Terhi Ajosenpää, 2012.

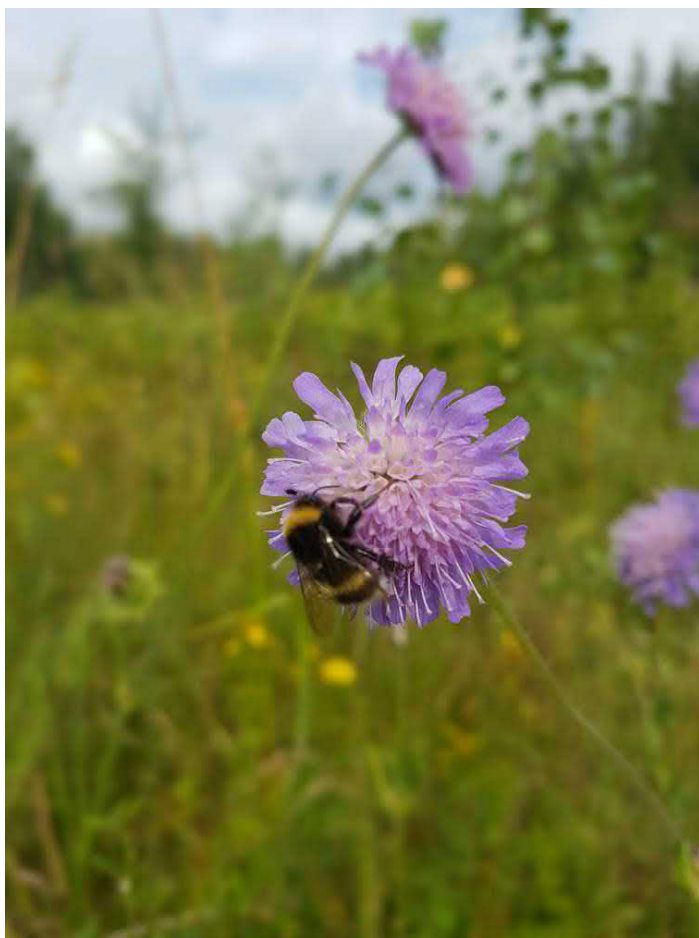
Keltamatarra, ketoneilikka ja ahopukinjuuri kukkivat runsaina kuivalla kedolla Maskun Kalelassa. Aluetta on hoidettu 25 vuotta maatalouden ympäristösopimusten avulla laiduntamalla ja niittämällä. Kuva: Terhi Ajosenpää, 2017.

Maskun Mäksmäen kulttuurimaisema on muinaisjäännösten, vanhan kyläasutuksen ja perinnebiotooppien muodostama kokonaisuus. Kuva: Terhi Ajosenpää, 2019.

Ketoneilikka viihtyy kuivilla kasvupaikoilla kuten kivisillä mäenrinteillä, rinneeniityillä ja kedoilla. Viime vuosikymmeninä ketoneilikka on taantunut voimakkaasti elinympäristöjen umpeenkasvun ja rehevöitymisen vuoksi. Se luokitellaan silmälläpidettäväksi. Kuva: Katri Salminen, 2015.

Ruusuruoho kasvaa kuivahkoissa ja aurinkoisissa paikoissa: rinneeniityillä, kedoilla ja pientareilla, erityisesti entisillä kaskimailla. Kuva: Katri Salminen, 2020.

Pienialaiset kedot ja pihaniityt on helpoin hoitaa niittämällä ja keräämällä niittojäte pois. Ve-tävillä pyörillä varustetulla niittokoneella työ sujuu helposti. Kuva: Terhi Ajosenpää, 2017.

Ahvenanmaan lampaat sopivat laiduntajaksi monille perinnebiotoopeille. Ne ovat alkuperäisrotua, jonka säilyttäminen on myös osa kulttuuriperintöämme. Kuva: Terhi Ajosenpää, 2020.